

نحوه مقابله بنگاه‌ها با کمیابی منابع پایدار

معاونت بررسی‌های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

تهیه کننده: مهسا رجبی نژاد

ناظر: عاطفه قاسمیان

واحد گردآوری و تحلیل آمارهای اقتصادی

معاونت بررسی‌های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

آذر ۱۴۰۰

از طریق پست الکترونیکی زیر می‌توانید پیشنهادهای و نظرات اصلاحی خود را به واحد مربوطه منعکس نمایید:

economic.tccim@gmail.com

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

در سال گذشته، تعهدات پایداری به یکی از جریان‌های اصلی جهان تبدیل شده است. صدها بنگاه به صورت عمومی در مورد انتشار خالص صفر آلودگی موضع‌گیری کرده‌اند و برخی از مدیران بزرگترین دارایی‌های جهان از بنگاه‌ها می‌خواهند که با هدف اقتصادی آلودگی خالص صفر همسو شوند و انتظار می‌رود اجلاس سران COP26 برقراری تعهدات پایداری بیشتری را از سوی بخش عمومی آغاز کند که بدون تردید پیامدهایی هم برای کسب‌وکارها بدنبال خواهد داشت.

در حالی که افزایش تعهدات برای جامعه جهانی اقدامی مثبت ارزیابی می‌شود ولی در عین حال مشکلاتی را نیز به همراه خواهد داشت. از آنجایی که بنگاه‌ها برای انجام تعهدات پایداری خود، در حال رقابت هستند، به سرعت متوجه خواهند شد که منابع، زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های مورد نیاز، به راحتی در دسترس همه نخواهد بود. پیش‌بینی می‌شود طی سال‌های آینده، تقاضا برای نهاده‌های راه‌حل‌های پایدار از عرضه پیشی بگیرد و نگرانی در مورد کمبود منابع تشدید شود.

رهبران جهانی برای اطمینان از دسترسی به منابع مورد نیاز، باید به سرعت اقدام کنند. بنگاه‌هایی که می‌توانند راه‌های جدیدی را برای رفع مسئله کمبود منابع کمیاب مورد نیاز شناسایی کنند، قادر به مهار ریسک، ایجاد تاب‌آوری و کسب منافع اقتصادی خواهند بود. در این گزارش به محرک‌های کمیابی منابع، دلایل ایجاد آن و راهکارهای رفع آن پرداخته شده است.

شناسایی خطرات، تنگناها و کمبودها

برای شناسایی ریسک‌های تجاری، تنگناها و کمبودهای بالقوه، بنگاه‌ها در راستای گسترش فضای کسب‌وکار، می‌باید در ابتدا نقشه اکوسیستم اجتماعی-اقتصادی گسترده ذینفعان و حوزه‌های اجتماعی که کسب‌وکار در آن فعالیت می‌کند و مجموعه کامل بازیگران در سیستم و زنجیره ارزش آنها را در بر می‌گیرد، ترسیم کنند، است. هدف، شناسایی ورودی‌های کلیدی، از جمله کالاها (مانند مواد خام، ابزارهای تولید، و امکانات ذخیره‌سازی) و خدمات (مانند تخصص و قابلیت‌های زیستی) است که احتمالاً با افزایش تقاضا مواجه خواهند شد.

در مرحله بعد، بنگاه‌ها باید برای درک تغییرات سریع تقاضا، مدل کسب‌وکار را مورد ارزیابی قرار دهند تا بفهمند که تغییرات سریع تقاضا، ناشی از روندهای محیطی و اجتماعی، در کدام مناطق باعث ایجاد کمبودهای اساسی در سیستم و در نتیجه آسیب‌پذیری برای کسب‌وکار می‌شود. یک بنگاه می‌باید افزایش تقاضا برای منابع یا محصولات پایدار را بر اساس پیش‌بینی‌های واقعی شبیه‌سازی کند تا بتواند اثرات آن بر اکوسیستم و مدل کسب‌وکار را پیش‌بینی کند. به عنوان نمونه، اگر تقاضا برای یک نهاد خاص ده برابر افزایش یابد، آیا بنگاه همچنان می‌تواند آن را به راحتی خریداری کند؟ آیا این موضوع باعث ایجاد فشار بر زنجیره ارزش می‌شود؟ آیا ورودی‌های حیاتی در اکوسیستم برای سایر صنایع و اکوسیستم‌ها نیز مهم است؟

با استفاده از این رویکرد، بنگاه‌ها می‌توانند نقاط مداخله استراتژیک را شناسایی کنند که در آن نقاط، اقدام یا نوآوری هدفمند می‌تواند پویایی ذینفعان را تغییر دهد، تأثیر مثبتی بر مسائل محیطی یا اجتماعی بگذارد، آسیب‌پذیری‌های مدل کسب و کار را کاهش دهد و فرصت‌های تجاری جدید خلق کند.

درک تأثیر کمبودها بر استراتژی کسب و کار پایدار

پس از شناسایی کمبودهای بالقوه، بنگاه‌ها می‌توانند ریسک و اهمیت هر کمبود بالقوه را با تجزیه و تحلیل ده عامل پویای اثرگذار ارزیابی کنند (شکل ۱).

بازیگران سیستم، سازمان‌ها یا گروه‌هایی هستند که اقدامات و استراتژی‌های آنها بر میزان دسترسی به منابع پایدار تأثیر می‌گذارد و شامل سرمایه‌گذاران، بازیگران صنعت، تامین‌کنندگان، شرکت‌کنندگان در زنجیره ارزش، مردم، مشتریان و تنظیم‌کننده‌ها می‌شوند. پویایی سیستم زمانی وارد عمل می‌شود که بازیگران مستقل، تصمیمات یک جانبه یا چند جانبه می‌گیرند و تصمیم آنها بر کل سیستم تأثیر می‌گذارد. به عنوان مثال، اگر تنظیم‌کننده‌ها با تنظیم مقررات و سیاست‌ها به کمبودهای نوظهور پاسخ دهند، این امر ممکن است جریان سرمایه را به سمت کمبود منابع خاص افزایش دهد یا قابلیت ماندگاری منابع جایگزین یا فرآیندهای تولید را تقویت کند، در نتیجه با تغییر شرایط اقتصادی، می‌توان کمبودها را نیز تغییر داد. تنظیم‌کننده‌ها اگر بر این باور باشند که خطر کمبود آنقدر زیاد است که نباید رفع مسئله صرفاً به نیروهای بازار سپرده شود، احتمالاً مداخله خواهند کرد. به عنوان مثال، برخی از دولت‌ها برخی از کالاها مانند لیتیوم را به عنوان کالایی ضروری برای امنیت ملی و گذار سبز شناسایی کرده‌اند.

با ارزیابی هر بخش، رهبران می‌توانند مشکل‌سازترین کمبودها را که به کسب و کار یا مشتریان‌شان مرتبط بوده و مزیت رقابتی ایجاد می‌کند را شناسایی کرده و بر اساس تحلیل آن عمل کنند.

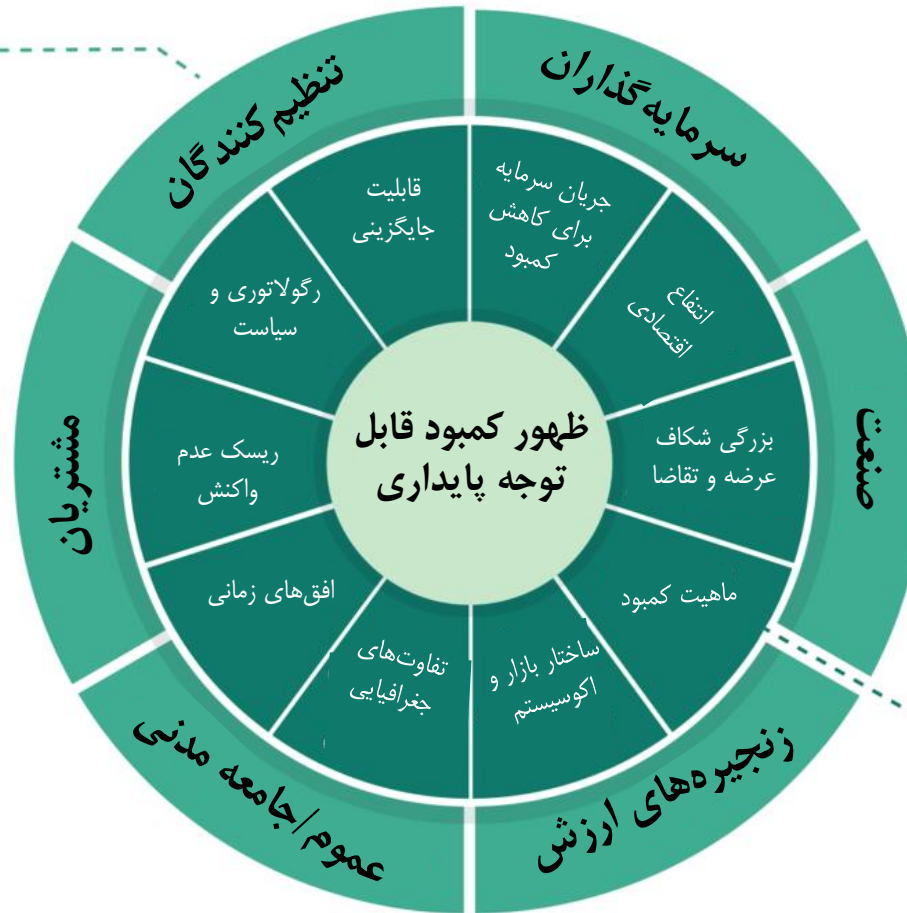
درک تأثیر کمبودها بر استراتژی کسب و کار پایدار

شکل ۱. کمبود منابع، توسط بازیگران سیستم و پویایی سیستم هدایت می شود

بازیگران سیستم

بسیاری از عواملی که باعث کمبود قابل توجه می شوند، توسط کنش ها و واکنش های بازیگران گوناگون سیستم هدایت می شوند.

پویایی های سیستم

مجموعه پیچیده ای از پویایی های وابسته به هم که تعیین می کند کمبود قابل توجه کجا پدیدار می شود و چه ریسک یا فرصت هایی را تولید می کند.

درک گسترده‌تر پویایی سیستمی مولد کمبود منابع

ده عامل پویا که بنگاه‌ها می‌توانند آن‌ها را برای ارزیابی تأثیر کمبودهای بالقوه در منابع، زیرساخت‌ها و قابلیت‌های پایدار بر کسب‌وکارها تجزیه و تحلیل کنند و از آنها برای نوآوری مدل کسب‌وکار پایدار حمایت کنند:

۱. تعیین دقیق ماهیت کمبود

۲. کمی کردن شکاف بین عرضه و تقاضا در سناریوهای گوناگون

۳. تعیین زمان پدیدار شدن کمبود مدت ماندگاری آن

۴. ارزیابی میزان انتفاع اقتصادی و نوسانات قیمت

۵. درک ساختار بازار و اکوسیستم

۶. تعیین قابلیت جایگزینی برای منابع کمیاب

۷. ردیابی جریان سرمایه برای کاهش کمبود

۸. بررسی تحولات جغرافیایی، ژئوپلیتیکی و فرهنگی

۹. پیش‌بینی اثرات چارچوب‌های نظارتی و مشوق‌های سیاستی

۱۰. ارزیابی خطرات ناشی از منفعل ماندن بر کسب‌وکار

استراتژی‌هایی که بنگاه‌ها می‌توانند برای غلبه بر کمبود منابع اتخاذ کنند

شکل ۲. پاسخ پورتفولیو برای غلبه بر کمبود منابع

تضمین عرضه

انتخاب و تماس با تامین‌کنندگان
برای کاهش کمبود و ایجاد
زنجیره تامین منعطف‌تر

تصاحب مبادی

پیدا کردن تامین‌کنندگان و یا
سرمایه‌گذاری در بنگاه‌هایی که
منابع جایگزین را توسعه می‌دهند

تقویت نوآوری

ایجاد نوآوری در موارد جایگزین
در جهت رفع کمبودها و تنگناها

استخراج ارزش

کسب ارزش از طریق انتفاع قیمتی یا
ایجاد کسب و کار جدید برای رفع نیاز

گسترش بازار

حمایت از سیاست‌های عمومی که
نوآوری در فناوری را ممکن می‌کند،
عرضه را گسترش می‌دهد یا
بهره‌برداری از جایگزین‌ها را فراهم
می‌کند

تحریک پویایی بازار

سرمایه‌گذاری در فناوری‌های نوپا
و بنگاه‌های جدیدی که به رفع
کمبودها می‌پردازند

آرbitراژ گزینه‌ها

ایجاد ارزش از پویایی‌های
گوناگون عرضه و ارزش‌گذاری در
کلیه مناطق جغرافیایی

اقدام جمعی

شرکت در ائتلاف‌های صنعتی و بین
بخشی برای رفع محدودیت‌های عرضه